ILIE CORFUS: *Cronica meșteșugarului Ioan Dobrescu (1802—1830)*, extras din „Studii și articole de istorie", vol. VIII, București, 1966, 95 p. în 8.

Autorul studiului introductiv — Ilie Corfus — consideră just că în prima jumătate a sec. al XVIII-lea, într-o epocă în care „istoriografia constituia încă un domeniu de preocupări rezervat exclusiv boierimii culte", cronicile din „prima jumătate a sec. al XIX-lea nu sînt decît niște scurte notițe și însemnări istorice, importante totuși prin noutatea și precizia datelor înșirate în ele", autorii lor provenind din pături „mai largi și mai diferite", adică mici negustori și chiar meseriași (p. 2). Poate că aici autorul ar fi trebuit să dea cîteva date asupra condițiilor în care asemenea oameni au putut învăța să scrie și să citească.

Un exemplu tipic în acest sens ne oferă cronica scrisă de Ioan Dobrescu, un mic meseriaș, poate cojocar, din București, mahalaua Batiștei. El își desfăcea probabil o bună parte din cojoacele lucrate în iarmaroacele din țară, reușind astfel să cunoască oamenii, preocupările lor, să discute cu ei, să vadă și simtă chiar practica abuzivă a administrației, la care se va referi des în paginile cronicii sale.

Editorul cronicii a subliniat și atras atenția în studiul introductiv asupra informațiilor inedite, de martor ocular, date de Ion Dobrescu, despre jafurile turcești dintre anii 1806—1812, exploatarea cruntă a țărănimii în vremea domniilor lui Ioan Caragea (1812—1818) și Alexandru Șuțu (1818—1821). S-a insistat și asupra faptului că această cronică are informații ample și deosebit de valoroase cu privire la răscoala lui Tudor Vladimirescu, deși autorul nu a putut formula o judecată justă a scopului ei. Ca atare, Ilie Corfus subliniază și faptul că Ioan Dobrescu nu a putut „face distincție între acțiunea lui Tudor și aceea a șefului Eteriei". Acest meseriaș cronicar apare deci ca un om „surprins de împrejurări și care nu reușește să înțeleagă sensul lor adevărat" (p. 5). Bineînțeles că Ion Dobrescu reprobă și condamnă represaliile armatei turcești din timpul ocupației (1821—1822), cînd populația țării ajunsese la discreția bandelor de soldați turci nedisciplinați (p. 45 și urm.) și ca atare se arată extrem de bucuros și mulțumit cînd consemnează restabilirea domniilor pămîntene, a administrației publice și eliminarea influenței fanariote (p. 53 și urm.).

În studiul introductiv, Ilie Corfus atrage atenția asupra aprecierilor entuziaste făcute de Ion Dobrescu despre primii profesori români asupra poziției critice și de condamnare a jafurilor și abuzurilor boierimii, a stării desperate a țărănimii mai ales dintre anii 1812—1818, cînd însuși domnul „pîrlea țara cu felurimi de mîncătorii, podvezi, zaherele, cine mai poate socoti".

În concluzie, cronica lui Ioan Dobrescu poate fi socotită ca un izvor narativ care cuprinde informații inedite și interesante privitoare la evenimentele dintre anii 1802—1831. Publicarea ei, precedată de un amplu și documentat studiu introductiv umple un gol al istoriografiei noastre.

Textul, cu corectările, completările și lămuririle date în josul paginilor, se încheie cu un glosar absolut necesar înțelegerii corecte a expunerii cronicarului.

N. Grigoraș

ANUARUL INSTITUTULUI DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE—IAȘI, Tomul II, 1965, 324 pagini.

Apărut în anul 1964, „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie" continuă publicația „Studii și cercetări științifice, Istorie, Iași".

Publicația se distinge în special prin interesul ce-l acordă cercetării și aprofundării unor aspecte particulare sau fenomene și procese importante din istoria Moldovei. Volumul care face obiectul atenției noastre este în această privință edificator.

Se remarcă în mod special, prin problema deosebit de complexă și interesantă pe care o dezbate, studiul: *„Organizarea administrativă a statului feudal Moldova (sec. XIV—XVIII)* (p. 143—236), semnat de D. Ciurea.

După o privire generală, cu caracter critic asupra lucrărilor care au tratat despre administrația Moldovei, autorul analizează apariția și evoluția istorică a organizării teritoriale și a organelor sale conducătoare.

Autorul arată că Moldova a cunoscut o organizare adecvată unui stat centralizat, începînd de la jumătatea secolului al XV-lea și că, cea mai veche formă de organizare locală, o constituie obștea sătească liberă. Treptat, s-a generalizat ținutul. Sînt reconstituite etapele creării ținuturilor, este descrisă evoluția acestora, fiind surprinse modificările intervenite în competența boierilor responsabili cu administrarea lor (pîrcălabi, staroști, mari vătafi).

Referindu-se la orașele feudale, autorul arată că acestea nu au avut condiții favorabile de dezvoltare (evoluția lor a cunoscut anumite particularități) și că nu se poate vorbi de „autonomie comunală". Sînt aduse contribuții importante privitoare la organele administrative locale ale orașelor.

În atenția autorului a stat, în egală măsură, precizarea datei apariției ocoalelor domnești și descrierea evoluției acestora. Se fac observații utile în legătură cu apariția satului feudal moldovenesc din obștea sătească liberă, care pe parcurs este aservită de feudali. Lupta satelor împotriva aservirii este urmărită în principalele sale etape.

Aspecte importante ale rezistenței crescînde a maselor țărănești contra feudalilor, în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, sînt surprinse în studiul: *Frămîntări sociale și politice din Moldova și Țara Românească între anii 1750—1760* (p. 117—142) a lui N. Grigoraș.

Pline de interes sînt informațiile din studiul semnat de Gh. Buzatu și G. Ignat în legătură cu: *Unele aspecte privind situația învățămîntului primar din Moldova în anii crizei economice din 1929—1933* (p. 39—62). Folosind un material inedit, provenit în mare parte de la Arhivele Statului din Iași, autorii expun consecințele crizei economice asupra școlii primare din Moldova.

Menționăm, de asemenea, studiul semnat de C. C. Angelescu, intitulat: *Contribuții la istoricul Asociației lucrătorilor tipografi din România (Perioada 1858—1865).* (p. 63—92). Sînt prezentate condițiile în care s-a format asociația și activitatea pe care ea a desfășurat-o pînă în anul 1865. Autorul face rectificări și completări bine argumentate studiilor apărute anterior, privitoare la această problemă.

În studiul intitulat: *Încercări de navigabilizare a rîurilor moldovenești în prima jumătate a sec. al XIX-lea* (p. 93—116), L. Boicu înfățișează pe larg încercările de navigabilizare care s-au limitat la navigația cu mijloace tradiționale (fără motor). Deși au eșuat, încercările care au făcut obiectul analizei — și aceasta este concluzia autorului — au furnizat date importante care aveau să folosească în viitor.

Mai semnalăm articolul întocmit de D. Șandru și I. Saizu: *Cu privire la acapararea petrolului românesc de către Germania hitleristă (1940—1944)* (p. 5—38). Autorii relatează împrejurările în care Germania, folosindu-se de diferite mijloace, a dus o politică de secătuire a bogățiilor țării.

În studiul său consacrat: *Cultelor autohtone în Dacia romană* (p. 237—260) N. Gostar, sprijinindu-se pe izvoarele epigrafice, în urma unei atente și competente analize, ajunge să identifice unele divinități dacice care purtau nume romane.

La *Comunicări și note* este inserat materialul lui C. Cihodaru: *Alte precizări în legătură cu valul de piatră din Dobrogea și cu însemnările toparhului bizantin* (p. 261—281), care reprezintă continuarea discuției în legătură cu valul de piatră din Dobrogea și cu însemnările toparhului bizantin, precum și cel semnat de I. Saizu: *Manifestările din 12 august 1920 a muncitorilor ieșeni* (p. 255—259). În acest din urmă

material este relatat un episod din lupta muncitorilor din Iaşi împotriva legilor pentru reglementarea conflictelor de muncă, mai ales legea Trancu-Iaşi.

Revista mai cuprinde recenzii şi note bibliografice şi cronica ştiinţifică (p. 281—324).

A. Prună

J. D. DUROSELLE: *L'idée de l'Europe dans l'histoire,* Préface de Jean Monnet, Paris, Denoël 1965, 345 p.

Pentru cine studiază istoria relaţiilor internaţionale din secolul al XIX-lea şi, mai ales, al XX-lea, numele lui J. B. Duroselle este bine cunoscut; continuînd orientarea dată în acest domeniu de P. Renouvin şi contribuind la clarificarea ei, istoricul francez a întreprins valoroase cercetări care i-au adus îndreptăţite elogii. De data aceasta, J. B. Duroselle se îndepărtează, într-o anumită măsură, de la preocupările sale obişnuite, propunîndu-şi cercetarea unei teme devenită, datorită transformărilor economico-politice din ultimele două decenii, un subiect „en vogue" pentru unii istorici din Europa occidentală. Printre cercetările acestora, lucrarea la care ne referim ocupă un loc deosebit. Fără îndoială, influenţa unor idei politice integraţioniste este prezentă şi aici — să nu uităm că J. B. Duroselle este director la Centre Scientifique des Etudes Politiques din Paris; dar autorul vorbeşte în primul rînd ca istoric. El critică pe acei cercetători care caută să transpună în trecut unele realităţi contemporane din Europa occidentală, încercînd să le găsească o filiaţie chiar din antichitate şi subliniază că aflarea unor precursori ai ideii unei Europe unite constituie un scop cu totul secundar al lucrării sale; ceea ce i s-a părut interesant a fost mai ales de a determina ce idei şi-au făcut oamenii despre noţiunea de „Europă" de cînd există ea.

Această prezentare este făcută în mod cronologic începînd din secolul al VIII-lea î.e.n. — cînd termenul este întîlnit pentru prima dată — şi pînă în 1945, autorul oprindu-se atît asupra unor fenomene care au determinat conţinutul noţiunii de „Europa" cît şi, mai ales, asupra ideilor legate de ea (îndeosebi ale intelectualilor şi oamenilor de stat), idei care, în funcţie de împrejurările istorice concrete, au avut o evoluţie sinuoasă. O prezentare a lor nu ne-ar putea da decît o imagine trunchiată; am preferat, de aceea, să ne limităm la expunerea clasificării diferitelor sensuri pe care le-a avut noţiunea timp de 28 de secole.

J. B. Duroselle distinge trei asemenea sensuri sau „planuri suprapuse": Europa geografică, Europa civilizaţiei, Europa unităţii.

Primul sens — de altfel cel mai vechi — cu toate că este mai precis, nu a avut totuşi un conţinut identic în toată perioada. Faptul este evident mai ales în ceea ce priveşte înglobarea sau nu a unor regiuni nedelimitate exact de mări (frontiera Europei cu Asia a fost plasată pe linii diferite între Bug şi Ural) sau a insulelor britanice.

În ceea ce priveşte Europa civilizaţiei, ea îi apare autorului — spre deosebire de alţi istorici — ca fiind constituită din o diversitate şi contradicţie necunoscută în restul lumii, „diversitate şi contradicţie care sînt inerente fiecăreia din naţiunile noastre şi care sînt într-un cuvînt, dacă putem spune astfel, singura lor trăsătură comună" (p. 319).

În sfîrşit, Europa unităţii — l'Europe de l'unité". Folosind însă acest termen categoric, cu implicaţii politice, Duroselle subliniază în acelaşi timp că, de fapt, în decursul secolelor au existat, din acest punct de vedere, mai multe „Europe", a căror diversitate este extremă. În acest sens el distinge patru categorii:

1. Unitatea după un principiu (catolicismul), creată de Carol cel Mare şi visată apoi de papii şi împăraţii din Evul mediu;